

La coneguda lingüista Brigitte Schlieben-Lange, especialitzada en la investigació de les llengües romàniques, morí el dia 14 de setembre 2000 uns quants dies abans del seu 57è aniversari.

La seva mort representa una pèrdua molt greu, no només per a la seva família, els seus amics i tots aquells que personalment se sentien molt a prop d'ella, sinó per a la romanística en general, que perd una de les seves personalitats més creatives i productives.

Després de la seva infància a Munic Brigitte Schlieben-Lange cursà estudis de lingüística romànica i germànica, lingüística general i filosofia a les universitats de Munic, Aix-en-Provence, Marsella i Tübingen on féu el seu doctorat amb Eugenio Coseriu que tingué molta influència en la lingüística alemanya de postguerra. Després fou assistenta de Hans-Martin Gauger a la Universitat de Freiburg i poc temps després fou nomenada a la seva primera càtedra de lingüística de les llengües romàniques a la universitat de Frankfurt a l'edat de 31 anys. En aquesta època fou una de les poques dones amb càtedra i una de les més joves en aquesta posició. Des d'aquesta posició desenvolupà tota la seva creativitat amb molts projectes de recerca i anà creant, a poc a poc, «una escola pròpia». El 1991 prengué la decisió d'acceptar la càtedra del seu antic professor Eugenio Coseriu a la universitat de Tübingen, una de les càtedres de més prestigi dins de la romanística alemanya.

La seva carrera científica començà amb l'interès per les anomenades petites llengües romàniques: l'occità i el català. La seva tesi de doctorat es dedicà als verbs occitans i catalans *Okzitanische und katalanische Verbprobleme. Ein Beitrag zur funktionellen synchronischen Untersuchung des Verbalsystems der beiden Sprachen*, Tübingen 1971a, complementada per una reflexió sociolingüística sobre ambdues llengües *Okzitanisch und Katalanisch - Ein Beitrag zur Soziolinguistik zweier romanischer Sprachen*, Tübingen 1971b; 1973². La sociolingüística fou una disciplina en la qual tingué molt d'èxit, tant per la seva publicació: *Soziolinguistik. Eine Einführung*. Stuttgart 1973; 1978²; 1991³ (amb traduccions al castellà el 1977 i al japonès 1990), com pel seu ensenyament. Motivà molts deixebles a seguir estudis sobre el català, l'occità i altres petites llengües, que cristallitzaren en estudis diacrònics i sistemàtics, com per exemple, en l'àmbit del català: Berkenbusch 1988, Bierbach 1983, 1991, Hartmann-Hirsch 1980, Jungbluth 1991, Neu-Altenheimer 1985, Steinkrüger 2000; en l'àmbit del galleg: Kabatek 1995, i en el del basc: Rolsenn 1985. Un treball interdisciplinari entre música i occi-

tanística és el de Lug 1994 sobre la música dels trobadors. També tingué deixebles de lusitanística (Schäfer 1995), especialment del Brasil (Mattes 1997, Pessoa 1997) i els que treballaren sobre l'Amèrica llatina (Dümmler 1991, Gutmann 1997).

A partir de la seva dedicació a les llengües esmentades, especialment les minoritàries o marginades, i centrant-se en un primer moment sobre França, començà a investigar la política lingüística de la Revolució Francesa que tingué com a conseqüència la marginalització de les llengües regionals. Descobrí importants documents inèdits de la Revolució Francesa i acabà essent una de les grans especialistes en la matèria. La fascinació pel «siècle des lumières», els drets humans, per una banda, i el tractament que donaven a les llengües minoritàries els governs de l'època que seguien aquells principis, era una contradicció que atreia el seu interès. Conjuntament amb la seva deixeble Ilona Pabst publicà el *Diccionari revolucionari* de Jean Rodoni el 1998. Així la política lingüística revolucionària i també la postrevolucionària foren temes que tractà a continuació amb el gran projecte sobre «les ideologies», la lingüística europea entorn al 1800, contribucions metodològiques i historiogràfiques, que publicà amb els seus col·laboradors a partir de 1992: *Europäische Sprachwissenschaft um 1800. Methodologische und historiographische Beiträge zum Umkreis der «idéologie»*. Últimament dirigí un projecte sobre «les écoles centrales» en el marc del qual també s'estan elaborant diversos treballs de doctorat (Pabst, Hafner, Reutter).

Una altra part essencial de la seva obra és la pragmàtica. Primer publicà el 1975 la seva Pragmàtica lingüística (*Linguistische Pragmatik*. Stuttgart, 1979², amb traducció italiana 1980 i castellana 1987) i el 1983 les seves *Tradicions del parlar (Traditionen des Sprechens. Elemente einer pragmatischen Sprachgeschichtsschreibung*. Stuttgart) molt abans que aquell corrent d'anàlisi del llenguatge parlat penetrés dins la romanística alemanya i s'establís com a subdisciplina acceptada.

Brigitte Schlieben-Lange enfocava la romanística en un sentit molt ample i ensenyà i investigà totes les llengües romàniques. Es podia entusiasmar tant per unes gramàtiques castellanques o portugueses del segle XVI, com pels últims corrents de l'anàlisi conversacional o els aspectes actuals de la discussió sobre fenòmens de la gramaticalització.

En el seu col·loqui setmanal on els seus doctorands presentaven regularment els seus treballs, donava ajuda en l'estructuració dels projectes i també coneixia els últims articles en qualsevol dels temes tractats. També li agradava molt el treball interdisciplinari i cooperà en projectes de recerca i publicacions periòdiques amb col·legues de les àrees de germàniques, llengües eslaves, de la literatura, la filosofia i de la semiòtica.

Promogué intercanvis internacionals i institucions interdisciplinàries a la mateixa Universitat, com ara un projecte de recerca sobre problemes interculturals a les metròpolis de Barcelona, Berlín i Sarajevo en col·laboració amb germanistes i eslavistes de la universitat de Tübingen o el projecte interdisciplinari, finançat per la DFG (Deutsche Forschungsgemeinschaft): «Estructures de dades lingüístiques, teoria i pràctica de la investigació gramatical», que representa una temptativa de reprendre el diàleg interromput entre gramàtica generativa, gramàtica variacional i sociolingüística.

Però les seves activitats molt polifacètiques no es limitaren a l'àmbit de recerca i d'ensenyament: participà molt activament en la política universitària mostrant-se partidària d'una universitat humboldtiana. En el centre de la seva concepció hi ha la ciència com a procés i no com a resultat: la pregunta intel·ligent val més que la resposta certa, *energeia* i no *ergon*.

També ocupà el càrrec de defensora dels interessos de les dones a la universitat i, finalment, fou elegida vicerectora, un càrrec que no pogué exercir per causa de la malaltia que ja es manifestava en aquells moments.

Brigitte Schlieben-Lange era una de les poques dones en l'àmbit universitari alemany per qui no era contradictori tenir alhora una gran família i seguir una carrera científica brillant. Ella ho trobava molt natural i no pensava que això fos un mèrit especial. Conciliava sempre l'austeritat de la feina acadèmica amb l'alegria, la vitalitat i la sociabilitat. Complint el desig de la difunta, el seu marit conjuntament amb les tres filles i el fill organitzaren, després dels funerals, una festa «bavaresa» amb salsitxa i cervesa, en la qual es trobaren la seva família natural amb la seva família científica, col·legues i deixebles i la recordaren en un ambient tal com ella ho havia previst i desitjat.

Brigitte Schlieben-Lange combinava la seva competència acadèmica amb una obertura d'esperit i una calor humana extraordinàries. Estava sempre disposada al diàleg. A tots els que hem tingut la sort de col·laborar amb ella, ens sap molt greu d'haver perdut una gran sàvia polifacètica, que trobarem a faltar com a col·lega molt vital i sempre de bon humor, com a amiga sensible, com a tutora que ens donava inspiració i com a científica que tenia el coratge d'emprendre nous camins.

GABRIELE BERKENBUSCH
Universität Tübingen
i CHRISTINE BIERBACH
Universität Mannheim